

Helena Burić, Split

ISKUSTVA RADIONIČKOG PRISTUPA NA KULTURNIM SUSRETIMA EUROPSKIH STUDENATA KROATISTIKE „CROATI MUNDI”

1. UVOD

U Europi djeluje preko stotinu katedri na kojima se može studirati hrvatski jezik. Prema evidenciji Ministarstva znanosti obrazovanja i športa, broj studenata hrvatskog jezika prelazi 2000. Treba naglasiti da se radi o studentima strancima koji su od svih ponuđenih jezika na svojim sveučilištima odabrali upravo hrvatski jezik kao predmet svoga dugoročnog interesa. S obzirom na opću dominaciju engleskog jezika koja u ovo vrijeme globalizacije posebno dolazi do izražaja i s obzirom na udio koji u „jezičnom kolaču” imaju ostali „veliki jezici” poput francuskog, španjolskog, talijanskog i drugih te s obzirom na zabrinjavajuću činjenicu da se hrvatski jezik nedavno našao na popisu umirućih jezika New York Timesa, stranci-kroatisti su i te kako značajna skupina svojevrsnih reanimatora, održavatelja i potencijalnih veleposlanika ne samo hrvatskog jezika kao takvog već i cijele jedne kulture koja je na tom i iz tog jezika stasala kroz stoljeća.

Nikako ne smijemo zanemariti emocionalni moment koji je zasigurno prisutan u njihovu izboru i na tom emocionalnom, gotovo romantičarskom elementu treba osigurati što veći broj zainteresiranih za hrvatski jezik, kulturu i tradiciju, što veći broj govornika i poznavatelja hrvatskog.

Isto tako, potrebno je uzeti u obzir duh vremena u kojem živimo, a moglo bi se reći da živimo u vremenu „brzih medija”; interneta, mobilne telefonije, pop kulture, vremenu velikih integracija, migracija, opće dinamičnosti i da klasična ex katedra nastava, jednostavno, više nije dostatna.

Učenje jezika je samo po sebi prilično naslonjeno na metodu ponavljanja (glasova, riječi, rečeničnih konstrukcija...) što može djelovati izrazito demotivirajuće i suhoparno. Isto tako, nepobitna je činjenica da su u nastavi hrvatskog jezika kao drugog (kao i prilikom učenja stranog jezika općenito) prisutni mnogi infantilni elementi odnosno mnoge metode koje su više primjerene radu s djecom nego radu s odraslima. Naravno, to je neizbježno, posebno na prvom stupnju učenja jezika, ali je isto tako nastavu potrebno osvježiti novim pristupima i metodama, posebno kada je u pitanju motivacijska faza.

U ovom radu pokušat ću opisati svoja iskustva proizišla iz rada s europskim studentima kroatistike u radionicama ponuđenim tijekom Kulturnih susreta europskih studenata kroatistike, „Croati mundi”, koji su održani u hotelu *Medena* prošle i ove godine.

2. OPIS PROJEKTA

Kao što znamo, okolnosti ovladavanja jezikom mogu bitno utjecati na uspjeh u učenju stranih jezika. Važna je okolina učenja (u stranoj se zemlji strani jezik uči uspješnije nego u svojoj), profesor, skupina u kojoj se uči, postupci i metode kojima se poučava itd.

„Croati mundi“ konceptijski je zamišljen kao interdisciplinarna terenska nastava unutar koje je jezik istovremeno i motiv i okvir i sredstvo i cilj.

„Croati mundi“ ima za cilj promovirati vrijednosti i dostignuća hrvatskog jezika kao jednog od ravnopravnih europskih jezika, a uz jezik, i prezentaciju i prinose najboljih kulturno-umjetničkih ostvaraja hrvatskog naroda kroz stoljeća.

Tijekom sedmodnevnog boravka u hotelu *Medena*, a pod mentorstvom stručnih voditelja i istaknutih umjetnika iz različitih područja, polaznici su upoznali najvažnije elemente hrvatske kulture kroz osam radionica.

Osim radionica koje su bile poprište motivacije, učenja i intenzivnog stvaralačkog rada, studentima je ponuđen i velik broj stručno osmišljenih izleta na kojima su se imali priliku upoznati s nekim od najznačajnijih, najljepših kulturnih znamenitosti naše zemlje čime se dodatno potaknuo njihov interes ne samo za Hrvatsku već i za hrvatski jezik.

Radionice koje su bile ponuđene na Susretima su: radionica kreativnog pisanja poezije, radionica kreativnog pisanja proze, dramskog stvaralaštva, tradicionalnih plesova, klapskog pjevanja, (glasno)govornička novinarska, suvremene hrvatske glazbe i radionica kulturne baštine.

Polaznici su radionicu koju će pohađati birali prema vlastitim afinitetima, sklonostima i interesima tako da je već u startu prisutan intenzivniji motivacijski moment. U svim radionicama osim praktičnog dijela prisutan je i kraći teorijski dio gdje su se polaznici upoznali s osnovnim teorijskim činjenicama o području koje su odabrali kao interesno. Tako su se polaznici radionice klapskog pjevanja upoznali s poviješću i osnovnim karakteristikama toga glazbenog izričaja, polaznici radionice kreativnog pisanja poezije sa suvremenom hrvatskom poezijom i njenim izražajnim načinima i mogućnostima...čime je osim stjecanja novih znanja omogućeno i usvajanje leksika vezanog uz određeno područje.

Treba napomenuti da su studenti, osim u radionicama, učili i kroz posjete muzejima, kulturnim ustanovama, galerijama te kroz književne večeri i kulturološki blok predavanja. Polaznici radionice kreativnog pisanja imali su priliku osobno upoznati neke od mladih hrvatskih pisaca i pjesnika, polaznici radionice tradicionalnih plesova u Etnografskom muzeju su imali priliku vidjeti tradicionalne nošnje ovog kraja koje su na završnoj priredbi i sami nosili, a svi zajedno mogli su se družiti i surađivati s istaknutim mladim umjetnicima što je na njih djelovalo izuzetno motivirajuće.

Stručnjaci smatraju da je potaknutost na učenje ili motivacija jedan od najvažnijih utjecaja na uspjeh u ovladavanju jezikom. Na nju povoljno utječu istaknutost cilja, važnost i samodjelotvornost (Trembley i Gardner 1995).

Radionice postavljaju studenta u središte nastavnog procesa koji i te kako uvažava njegove interese, sklonosti i talent. Sama riječ radionica upućuje na dinamičnost, živost, djelotvornost, produktivnost, proizvodnju, stoga je u radioničkom pristupu prisutan posebn motivacijski moment koji proizlazi iz intenzivne stvaralačke atmosfere u kojoj se rad odvija, što je krajnje poticajno i omogućava stjecanja novih znanja o jeziku na gotovo podsvjesnoj, kolateralnoj razini. Jezik postaje živ, tekst je krajnje oživotvoren, funkcionalan, jasno usmjeren; jezik nije samo sredstvo komunikacije već i kreativnog procesa koji ima jasno i „glasno“ postavljen cilj.

Ciljevi i zadaci su jasni i konkretni i od samog početka je cijeli rad jasno usmjeren prema „konačnom produktu” (pripremiti dramski komad, napisati kratku priču, savladati jedan od tradicionalnih hrvatskih plesova...) koji se prezentira na završnoj priredbi, što se pokazalo izuzetno poticajno.

Problemi koji se inače javljaju u poučavanju stranog jezika, posebno problemi vezani uz usvajanje značenja riječi, leksičkih asocijacija i asimilacija novih riječi u semantičke sustave kroz radionički pristup su u velikoj mjeri smanjeni i gotovo sublimacijski riješeni. Riječi su naprosto odsvirane, otpjevane, proživljene i već kroz nekoliko dana je vidljiv očigledan napredak.

Ovakav pristup ima i jednu novu etičnu dimenziju koju također ne smijemo zanemariti. Grupe okupljaju polaznike iz različitih zemalja, s različitih govornih, ali i sociokulturnih područja što pred voditelja radionice postavlja nove zahtjeve. Uspjeh grupe ovisi i o njegovoj sposobnosti invokacije, odnosno njegove sposobnosti da ih nadahne i involvira u kreativni proces koji je, ma koliko god bio prostorno i kulturološki određen, ipak univerzalan. Pokazalo se da se u radionicama brzo postiže interakcija te da polaznici radionice utopljeni u umjetnički proces i nadahnuti zajedničkim ciljem jako brzo počinju sinergijski djelovati.

3. RADIONICE:

Same radionice mogu se, uvjetno rečeno, podijeliti u dvije grupe. U prvu grupu spadaju radionice čije je područje djelovanja lako prilagodljivo polaznicima nižih studijskih godina. Druga grupa obuhvaća radionice koje zahtijevaju višu razinu predznanja.

Radionice koje su jednostavno primjenjive na „početnike” su dramska radionica koja se lako može prilagoditi znanju jezika, odnosno s obzirom na predznanje hrvatskog jezika odabire se dramski komad koji će biti izveden. Tako je prošle godine, na 1. kulturnim susretima, dramska grupa okupila studente početnog stupnja pa je voditeljica dramske radionice odabrala neverbalni komad koji u jezičnom smislu nije bio prezahtjevan.

Radionica tradicionalnih plesova je također radionica koja jezično nije prezahtjevna jer se sve što se u njoj radi može zorno pokazati; pokretom, mimikom, pantomimom i slično što naravno ne isključuje učenje jezika. Polaznici radionice tradicionalnih plesova lako savladavaju koreografske instrukcije koje su, naravno, i šire primjenjive: *lijeva noga, desna noga, naprijed, natrag, ruke gore, brže, sporije, svi zajedno...*

Radionice suvremene hrvatske glazbe i klapskog pjevanja su pogodne za integraciju polaznika viših i nižih godina studija jer melodioznost potiče i olakšava memoriranje (dokazano je da mala djeca lakše memoriraju pjesmice koje su ritmične i rimovane nego neke druge pisane sadržaje), tako da su u njima uspješno sudjelovali studenti različitih razina znanja.

Zahtjevnije su (glasno)govorničko novinarska radionica, radionica kulturne baštine i radionice kreativnog pisanja poezije i proze koje ipak traže bolje poznavanje jezika i njegovih zakonitosti.

Uspjeh polaznika pojedinačno, ali i kao grupe, naravno, uvelike je ovisio o njima samima, njihovim općim sposobnostima, kognitivnim obilježjima, nadarenosti, jezičnoj vještini, ali i o voditeljima radionica, njihovoj sposobnosti da ih u tako kratkom vremenu motiviraju, zainteresiraju, integriraju, oslobode straha vezanog uz jezik i „zaraze” svojom vlastitom strasti prema

određenom umjetničkom ili stvaralačkom području. Za voditelje radionica angažirani su mladi umjetnici i znanstvenici koji su se već dokazali na određenom području, a njihov vlastiti „zanos” odigrava je važnu ulogu za uspjeh svake od radionica.

3.1. Dramsko stvaralaštvo: Radionica je namijenjena polaznicima svih razina poznavanja hrvatskog jezika. Na osnovu informacija o stupnju na kojem se polaznici nalaze odabire se dramski komad prilagođen njihovoj razini znanja ili im se, jednostavno, dodjeljuju uloge različite težine te savladavaju osnove glumačkog zanata. S obzirom da se radi o izuzetno sugestivnoj radionici u kojoj su polaznici maksimalno angažirani osigurano je brzo učenje velikog broja leksema i njihovog konkretnog, ali i meta značenja.

3.2. Tradicionalni hrvatski plesovi: Uvježbavanjem koreografije izabranog hrvatskog plesa studenti su imali priliku upoznati se s najrelevantnijim ostvarenjima hrvatske plesne umjetnosti kroz povijest, a uz to su i usvojili znanja o hrvatskim narodnim nošnjama, povijesti plesa koji izvode, njegovoj funkciji u prošlosti i pričom koju odabrani ples priča. Radionica je bila namijenjena prvenstveno početnicima jer se u njoj lako usvajaju grupe leksema vezane uz prostorno kretanje i ritam, ali i ostalima koji su se željeli baviti upravo tim aspektom naše kulture.

3.3. Klapsko pjevanje: Osim što su se upoznali sa specifičnostima klapskog pjevanja, poviješću klape kao svojevrsnoga hrvatskoga glazbenog *branda*, polaznici su rad u radionici klapskog pjevanja započeli radom na tekstovima pjesama. Tekstovi dalmatinskih pjesama su u gramatičkom i jezičnom smislu najčešće jednostavni, ispunjeni tipičnim „mediteranskim motivima” koji pružaju poseban uvid u starinski, arhaični način života. Dakle, osim usvajanja i razumijevanja tekstova potreban je i uvid u emocije i svijet u kojem su te pjesme nastajale. Potrebno je da voditelj-učitelj zainteresira i senzibilizira studente za pjesme koje će otpjevati što se pokazalo kao izuzetno motivirajuće i zanimljivo polaznicima. Dovoljno o svemu zajedno govori činjenica da su polaznici klapske radionice već na početku izrazili želju da si odaberu ime pa su se tako u duhu dalmatinskih klapa nazvali „Furešti” i na završnoj priredbi u troglasju s velikim uspjehom izveli dvije dalmatinske pjesme.

3.4. Radionica suvremene hrvatske glazbe: Kroz kratak pregled razvoja urbane glazbe u Hrvatskoj studenti su se upoznali s najreprezentativnijim skladbama i autorima najnovijeg doba, a uz to su i sami naučili osnovnu tehniku i umijeće dobrog pjevanja. U samoj radionici surađivali su i učili od talentiranih, već dokazanih mladih glazbenika što je na polaznike ponovno djelovalo izuzetno motivirajuće. Kulturna motivacija je u ovoj kao i u drugim radionicama bila izuzetno velikog intenziteta pa su studenti mahom pokazivali interes za dodatnim znanjima što se manifestiralo kroz to što su i u slobodno vrijeme slušali, čitali i raspravljali se o sadržajima koje obrađuju u svojim radionicama, a rečenične konstrukcije koje su usvojili u radionicama su često upotrebljavali i u svojoj svakodnevnoj komunikaciji. Dakle, kulturna i estetska motivacija potaknula je intelektualnu i jezičnu „glad”.

Na završnoj priredbi polaznici su otpjevali dvije pjesme na hrvatskom jeziku.

3.5. Radionica kreativnog pisanja poezije i kratke priče: Radionica je osmišljena za studente viših godina studija, a cilj joj je osposobiti polaznika za samostalno stvaranje umjetničke priče suvremenog diskursa kao i buđenje želje za iskazivanjem misli na hrvatskom jeziku kroz poetski ili prozni književni izraz. Radionice kreativnog pisanja (poezije i proze) mahom su odabirali pojedinci koji i inače posjeduju veći ne samo jezični nego i literarni, metaspoznajni potencijal. Razvijali su i isprobavali mnoštvo jezičnih funkcija na širokom prostoru umjetnosti riječi. U kreativnom procesu stvaranja umjetničkog teksta isprepletene su mnoge strategije učenja, ali i spoznavanja jezika i njegove uloge te izražajnih mogućnosti.

Iz ove radionice proizašli su zbilja zanimljivi pjesnički i prozni uraci.

3.6. (Glasno)govorničko novinarska radionica: Namijenjena je studentima viših godina studija u kojoj su na zadane teme i razrađene postupke komunikacije uvježbavali već stečena govorna umijeća kao i polaznicima koji su kroz vježbe pisanja, čitanja i govorenja stekli osnovna znanja o izvještavanju, medijskom komuniciranju i prenošenju informacija na hrvatskom jeziku.

3.7. Radionica kulturne baštine: Namijenjena je, također, studentima viših godina studija koji se u budućnosti žele baviti turizmom, a kroz ovu radionicu polaznici su se upoznali s najvažnijim segmentima kulturne i geografske baštine hrvatskog krajolika.

Rad u radionici kulturne baštine rezultirao je njihovim samostalnim vođenjima kroz Split i Trogir gdje su demonstrirali što su u radionici naučili o povijesti i spomeničkoj baštini, ali i svoje poznavanje hrvatskog jezika.

4. ZAKLJUČAK

Upoznavanje zemlje, njene kulture, tradicije i povijesti djeluje izuzetno motivirajuće na želju za učenjem samog jezika. Radionički pristup primijenjen na „Croati mundi-u” omogućava ne samo neposredan kontakt s kulturom iz koje je ili koju je proizveo jezik već postavlja studenta u samo središte nastavnog procesa i omogućava mu aktivno, integrativno učenje te usvajanje znanja gotovo sinestezijski, otvarajući mu nove spoznajne putove i uvažavajući pri tom njegove osobne potrebe, interese i sklonosti što je u potpunosti u duhu suvremenih pristupa i metoda.

Kroz ove dvije godine „Croati mundi” je okupio preko 130 studenata hrvatskog jezika iz desetak europskih zemalja koji će zasigurno i dalje promicati hrvatski jezik i kulturu što će, nadamo se, osigurati kontinuitet ovom projektu i u budućnosti. Projekti ovog tipa imaju ne samo obrazovnu već i veliku kulturološku važnost jer na neposredan i kreativan način promiču, zemlju, njenu kulturu i, naravno, jezik.

Ključne riječi: radionica, Croati mundi, hrvatski kao drugi i strani jezik

5. LITERATURA:

Jelaska, Z. i suradnici (2005). *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Tremblay, P.F. i R.C. Gardner (1995). *Expanding the motivation construct in language learning*, Modern language journal.

Vrhovac, Y. (2001). *Govorna komunikacija i interakcija na satu stranoga jezika*, Zagreb: Naklada Ljevak.

Sažetak

Iskustva radioničkog pristupa na kulturnim susretima europskih studenata kroatistike „Croati Mundi”

U članku se iznose iskustva u radu sa studentima na Kulturnim susretima europskih studenata kroatistike „Croati mundi” koji su, prošle i ove godine, održani u hotelu *Medena*. „Croati mundi” je zamišljen kao interdisciplinarna, interkulturalna terenska nastava kojoj je cilj studente dodatno motivirati i senzibilizirati za učenje hrvatskog jezika kroz razne aktivnosti koje su u tijesnoj vezi s njihovim vlastitim interesima i na kraju krajeva talentima. Koristeći vlastiti potencijal polaznici su tijekom svog sedmodnevnog boravka u Hrvatskoj kroz osam zanimljivo osmišljenih radionica učili ne samo jezik i o jeziku već i o kulturi, tradiciji i povijesti zemlje čiji su jezik odlučili studirati i moglo bi se reći da je jezik upotrijebljen kao svojevrsni arheološki lokalitet.

Summary

Experience with the workshop approach at cultural meetings of the european students of croatian studies group “Croati Mundi”

This paper talks about the experience of working with students at Cultural meetings of European students of the Croatian Studies group “Croati Mundi” which took place in 2007 and this year in hotel *Medena* in Trogir, Croatia. “Croati Mundi” was conceived as an interdisciplinary, intercultural field education program whose goal is to additionally motivate students to study Croatian through various activities tightly connected to their own interests and talents. By using their own potential during their week-long stay in Croatia, the students have learned, through eight interesting workshops, not only about the language, but also about the culture, tradition and history of the country whose language they decided to study. In a way, the language was used as a specific archaeological site.